

ERK. Inv. №1010 - 11

~~№556~~

A
5594.

Страница 55

Hans. Tälft

A 5594.

Tallorahwa
Koddo-sõbber.

Seitseteistkümmend
väljavallitsetud õppetükkud juttud.

Liisaks on pantud:

Paul ja Peter,
lahhe Sawojardi poisikesse ello = käigist.

Kurradi
ja ühhe hulguisse naese tö.

Üllespannud Salka-kelest maa-keelde
A. Umbliä.

Tartus, 1854.

H. Paakmanni kirjade- ning kulloga trükitud.

Juhataja.

Lehhe Kõlg.

1.	Roddoläija parras palk.	3.
2.	Se kerjaja antwertki mees Anklami liina	6.
3.	Syur wannadus.	7.
4.	Üks tulle fibbenekenne.	8.
5.	Roggematta kokkosaminne.	9.
6.	Wõeras laps.	13.
7.	Üks ea emma.	15.
8.	Truus ja selle palk.	19.
9.	Lühhikenne jama wahhe.	23.
10.	Kohhi, rio ja opide wasto.	24.
11.	Silma mondaminne.	26.
12.	Tännolik ja tännamatta laps.	28.
13.	Üks tark kohtomoistja.	31.
14.	Üks ilmsüita ülespoodud.	33.
15.	Üks kawwal mees.	35.
16.	Ea fanna.	35.
17.	Mahomet.	36.
<hr/>		
	Paul ja Peter.	39.
	Rurradi ja ühhe hulguſse naese töö.	58.

1.

Koddokäija parras palk.

Ühhes tuttawas küllas, fedda ma kül teaks nimmetada, lähhab üks tee-radda ülle firrifo aia, ja sealt ülle ühhe mehhe põllo, kes firrifo jures ellab, ja se on ea. Kui nüüd need teed märja ilmadega pahhad ja libbedad ollid, siis käidi ikka eemale põllo peale, ja tallati perre, mehhe põld ikka kitsamaks ja tee läks laiemaks: agga se polnud mitte hea. Temma watas päwal, kui aega olli, olega järrele ja kui üks rummal innimenne fedda teed tulli, kelle kingad armsamad kui nabri oddra põld olli, siis jooksis kohhe kallale ja risus tedda, ehl tassus ühhe pari kõrwa lopsuga lühhemalt fedda süidi. Agga ööse, kus enneminne weel parremad teed tarwis on, siis olli pahham, ja witsa kimbud ja irmo märkit, mis piddid teed juhhatama, ollid pari

öö perrast ifka mahha tallatud ehk wälja kistsus-
 tud, ja monningate ehk teggid sedda melega.
 Uggas siis juhtus temmale üks teine abbi. Ühhe
 forraga affati firrikoaida kartma, kust tee ülle
 käis. Kuima ilma ja selge ödega olli üks pitk
 walges ridis koddokäija audade peal käimas nähha.
 Kui wihma saddas ehk pimme olli, siis olli lukam-
 bris alle öhkaminne, ja wahhest jälle ni kui surnute
 peäde ja fontide kollistaminne kuulda. Kes sedda
 kulis, kargas kohhe lähhemalt firriko aea wärra-
 wast wälja, ja wimaks ei nähtud öhtus kui pimme
 jõudis ja wiimne peasukenne olli ullo alla läinud,
 millalgi ennam ühte innimest firriko aial käimas,
 kui wimaks ommeti üks liggidalt teise kulla julge,
 tark mees, kes iljaks jänud, sedda öigemad teed
 ülle kardetawa oddra-pöllo ja firrik aea koddokäi-
 kse. Ehk ka kül temma söbbrad tedda kelasid ja kaua
 wasta pandsid, ütles ta ommetegi wimaks: Kui
 se üks waim on, siis lähhan ma ommeti
 Jummalala nimmel sedda öigemad teed omma
 naese ja laste jure koddokäi, polle ka middagid
 pahha teinud, ja üks waim, kui ta ka kife pah-
 hem teiste ulgast on, ei te mulle middagid.
 Uggas kui temmal lihha ja werri on, siis on
 mul ka kaks kät ühhes, need siis ka sawad seal
 liggi ollema. Temma läks. Uggas kui ta
 firrikoada peal sai, ja äddalt parist auast olli
 mödo sanud, kulis ta alledad ohlumist ja kae-
 bamist omma tagga, ja kui ta taggast watas,
 wata, siis töusis temma tagga, etse kui auast,

üks pilt walge koggo ülles. Kuu paistis läbbi pilwede audade peale. Umberringi olli wait, ni kui ikka furnute aedas, muud kui üks paar nahkired lendasid ümber. Siiski polnud sel eal mehhel ommeti õiged rahho süddames, ni kui ta sedda perrast tunnistas, ja olleks jälle hea melega ümber pöranud, kui ta polleks piddand sest koddokäijast jälle möda minnema. Agga mis nüüd teha olli? Tassa ja pitka möda läks nüüd mees monnest furnoauast ja mustast ristist möda ja ohkides käis koddokäija temma järrel, senni kui kirrikaia otsa, se olli nüüd kül korrapärrast; wimaks weel kirrik aeast wälja, agga se olli rummal.

Agga se ep se on. Ükski petja polle ni kawwal, temma saab ikka arwalikkus. Sest ni pea kui se ausa mees sedda koddokäijad põllo peal näggi, mõtles temma: Üks perris koddokäija peab omma paika jäma kui soldat wahhi peale, ja üks waim ei lähhä kirrikoaedast oddra põllule. Selle pärrast sai korraga süddant, pöris kermesti ümber, affas tuggewa käega selle walge koggo külgest kinni, ja sai kohhe arro et temmal walge linna (pallaka) al üks pois rindo piddi käes olli, kes weel mitte furnute arrust polnud. Selle pärrast affas siis teise käega trummi löma, senni kui meel heaks sai, ja et ta nüüd läbbi linna (pallaka) ei näinud, kuhho matsud kukkusid, siis piddi waene koddokäija neid wasto wõtma kuhho agga langesid.

Ni olli siis se aasi mödas, ja polle ka mid-
dagist sest pärrast muud kuulnud, kui et oddra-
põllo perremees rohkem kahte nädalat kenna
kirjo, sinnise ja kollase palle-näoga ümber käis,
ja et sest öhtult sadik eemalt enam koddoläi-
jat kirrik-aéal ei nähtud. Sest nisuggused
rahwas, kui meie tubli au-mees, need üksi on
need õiged tontide irmotajad, ja olleks wägga
sowida, et teised petjad ja pelletajad nisamma
omma meistrid ehk omma kohhalist meest leiaks.

2.

Se kerjaja antwerki sell Anklammi linnas.

Augusti kuul 1804 aastal, seisib An-
klammi linnas, Pommeri maal, ühhe too ukse
ees üks sell, ja pallus olega nattukest tee-rahha.
Agga kui leddagi ei näinud ja ükski ei ligu-
tand, teggi ta tassa ukse lahti ja läks sisse.
Agga kui ta üht waest aiget leske silmas, kes
ütles, et temmal ennesel middagist polle, siis
läks jälle ärra.

Urmas luggeja, ärra mötle, et se mötles,
kes teab kas toas leddagi on, et ehk
tahtis isse omma tee-koppilast wötta; muido
peaks sul äbbi ollema ja selle ausa mehhe käest
andeks palluma. Sest se antwerki sell tulli
peakesfelt wie tunni pärrast taggasi; se emmand

ütles temmale küll wasto: „Armas Jummal, mul polle teile middagist anda, minna isse ellan teiste armoandidega, ja ollen nüüd aige.“ Agga se aus noor mees mötles isse enneses: just selle pärrast. Tõisifelt ja ausasti astus temma laua ette, pandis mollematest taskutest palju leiba laua peale mis ta sel aeal olli kerjanud, ja palju seddawissi kerjatud penikest rahha. Se on teile, waene aige emmand, ütles temma rõemsast naertes, läks jälle ärra ja tombas ukse finni.

Se naesterahwas olli ühhe endise unterohwitseri (fersandi) emmand, nimmega Laroke Preisi maan Sönnweldi rüggementi (polka), jures. Selle nore mehhe nimmi on teiseks korraks üks ingel taewasse ülles kirjotanud. Minna ei tea ütelda mis temma nimmi on.

3.

Suur wannadus.

Sotlandi maal on rahwast, kes wägga wannaks ellawad. Üksford tulli ühhele reisi ajal seal üks ellatand kuelümme aastane mees wasto, ja nuttis. Rüssimisse peale, mis tal wigga piddi ollema, wastas mees: Et isä olli temmale ühhe kõrwa lopsu andnud. Se olli selle wõera meelest imme uskuda, et ühhel ni wannal mehhel isä weel piddi ellus ollema,

ja weel pealegi, et poeg temma wallitsusse al piddi seisma. Agga kui temmalt ka sedda süidi küsüis mis ülle ta kõrwa lopsu sanud, süis ütles se kuelümme aastalinne: Selle eest et ma omma wanna isä lastsin mahha kulkuda, kui tedda piddin assemelle aitama. Kui sedda se woeras kuuldis, lastis ta sest mehhest ennast temma majasse juhhatada, et näeks, kas se ka ni on, kui temma ütles. Jah, töesti olli ni. Se pois olli 62 aastad, isä 96, ja se wannaisä 130 aastad wanna. Se woeras ütles pärrast, kui ta sedda juttustas, et se on öige immelik nähha, kui sedda wisi 288 aastad ühhes toateses ühhes kous on ellamas nähja.

4.

Üks tulle-kibbemeckenne.

Pontorhwi, Donau maa kohhas, wiskas üks naesie rahwas 12. Aprili 1810 aastal tullist tuhka ühhe puuriista sisse, pandis sedda eskilasse ja ei mötlend selle jures middagist. Agga teisel ösel warra, kello ühhe aego, seisis se majakenne tulle lekis. Mitte üksi se majakenne, wait kif ülleminne pool kulla seisüis tulle sees, ja öö olli ni walge, kui päaw. Nattukesse aea pärrast ollid 20 maja ja meie firrikenne ni samma head kui otsas. Kaks, kummend seitse majapiddamist kautasid ello

aõsemad ja warrandust. Sõ aeval peaseb inni-
 menne tulleäddast wälja peakesest ni kui
 emma ihhust, allasti waene ja ilma abbita, ja
 ei tea peakesest, kes õnnetumam on, kas se
 rikkas woi waene. Sest se rikkas woib paljo
 kautada, agga waene kif. Panne täbbele: Et
 millagi soja tuhka puu, riista sisse ei koggo,
 kui hea melega ei tahha kassi üle peä kolko
 lüia, ja elloaeg kormatud süddamega käia. Ei
 pea ka mitte pibo tuhka sae prüggi ehk mu ni-
 sugguse krami sisse puhhastama; sest puu ei
 surreta tuld, agga tulli sööb puud. Sel kirjot-
 tajal on isse Kõõstatti rahho leppimisõ aeval
 nisuggust juhtunud, ja temma ei saaks sedda ial
 teggema, kui ka weel peaks juhtuma. Urwa-
 takse, et wessi irmsam on, kui tulli. Ei mitte,
 tulli on irmsam, sest et kilist mis ta sööb, uut
 toito ja rammo saab. Ühhe klasi täie weega
 ei woi üht maja ärra upputada, ei anni lauta
 ei kanna pesfagi. Agga ühhe tulle kibbemega
 woib terwe külla ärra põlletada, kui ka mitte
 wihha perrast, siis õmmetegi kerge meele ja
 rummalusõ perrast.

5.

Koggematta koksosaminne.

Walunis, Rootsi maal, andis rohkem kui
 wiefümne aasta eest üks noor kaewandaja omma

nore priisle prudile suud ja ütles: "Pühha Lut-
 sia päwal saab meie arm preestri käe läbbi õn-
 niſtatud. Siis olleme mees ja naene, ja kog-
 gome isse omma peſſakeſſe", — "ja rahho ja
 arm peawad seal sees ellama, ütles se priisle
 prut naertes omma armsa ealega, sest sinna
 olled mul ainukenne ja kii, ja ilma ſinnota
 olleſin ma parrem audas kui muial kohtas."
 Agga kui Lutſia päwal õppetaja teist korda
 firrikus ütles: "Kui nüüd kellelgi middagi
 ütlemist on, nende rahwa abbiello
 waſto, ſiis ütlego aegſaſt," ſiis tulli
 ſurm. Gest kui se noor mees teisel ommikul
 ommas muſtas ridis temma majast möda läks
 (kaewandajatel on ikka omma leina rided ſelgas)
 ſiis kopputas kül weel ühhe korra temma afna
 peale, ja ſowis temmale ead päwa, agga mitte
 ennam ead õhtud. Temma ei tulnud ennam
 millagi kaewandust taggaſi, ja aſjanda palliſtas
 ta temmale weel ſelſammal ommikul lüht muſta
 rättikut punnaſte ärtega pulma päwaſs, agga
 kui ta millagi ennam taggaſi ei tulnud,
 ſiis pandis ta ſedda ärra, ja nuttis temma
 järrele ja ei unnuſtand tedda millagi.
 Wahhe aeal ſai Liſſabonni linn Portogalia
 maal maa wärrisemiſſe läbbi ukka, ja ſeitsme
 aastane ſödda läks möda, mitto aſja ſündiſid,
 ſöad algſid ja löppesid, põllomehhed külwaſid
 ja leiſaſiſid. Mölder jahwatas ja ſep tagguſ
 wanna wiſi järrele ja kaewandajad kaewaſid.

ommas maa alluses tõstoas mettalli (raude ehk wäste) otsides. Agga kui kaewandajad Walunis 1809 aastal nattule enne woi perrast Jaani päwa kahhe kaewanda wahhet läbbi kaewasid, rohkest 300 künart maa pohjas, kaewasid nemmad prüggi ja kuppatusse wee seest üht surnut nort meest wälja, kes opis raua kuppatussega olli läbbi liggonud, agga muido terwe ja mäddanematta olli, ni et temma näggo ja wannadus weel selgesti tunda olli, ni kui olleks temma ühhe tunni eest surnud, ehk nattulest olleks maggama jänud, töö jures. Agga kui tedda nüüd wälja todi, siis ollid isä ja emma, suggulasjed ja tuttawad ammo jo surnud, ükski inimenne ei tundnud sedda maggajat noort meest, ei teadnud temma õnnetusest middagi, senni kui selle kaewandaja kihlatud endine prut tulli. Ull ja kofko kortsunud tulli temma ühhe kargo naal senna platsi peale ja tundis omma peigmeest; ja rohkem röömo kui süddame wallo pärrast, langes temma selle armsa surno peäle, nifaua kui esiteks temma süddame ligutamine mödas olli, „se on minno kihlatud,“ ütles ta wimaks, selle järrele wiiskümmend aastad ollen leinanud, sedda mind weel Jummal üks kord enne surma nähha lassseb. Kabhelsa päwa enne pulma läks temma kaewando ja ei tulnud millagi taggasi. Siis läksid kildide seal liggi seiema rahwa süddamed tühmaks ja silmad märjaks, kui nad sedda en-

dist pruti näggid, kes nüüd wannadusse pärrast olli närtfind ja nödraks jänud, ja sedda peigmeest weel temma nordusse illus, ja kuida temma süddames 50 aasta järrele nore poline armo tulli ülles lehhitas; agga temma ei teinud ennam suud lahti naerule ei ka filmi pruti tundmas; ja kui ta tedda wimaks kaewandajatelt laskis omma tuppä kanda, kus ta tedda üksi, ni kui ainuke kelle temma aud sai kirrikoaedas walmistatud. Teisel päwal, kui aud kirrikoaedas walmis olli ja kaewandajat furnud töid, pandis ta temmale sedda punnaste ärtega musta rätkikut kaela, ja satis temma omma pühhapäwa ridis, ni kui olleks tal pulma pääw, agga mitte teise mattuse pääw olnud. Sest kui furnud kirrikoaeal auda pandi, ütles se endine pruut: „Magga nüüd rahhoga, weel üks pääw ehk kümme willo pulma wodis, ja ärra lasse aega iggaweks miina. Mul on agga weel wähhä tallitamist, ja tullen pea, pea sab jälle walge. — Mis pörm on üks kord taggasi andnud, ei sa ta teist kord ka kela lama, ütles temma, kui ärra läks, ja weel ühhe korra taggasi watas.

Woeras laps.

Swartswaldis (Mustametsas) tulli läbbi männi metsa ja lumme 5. Tetsembril 1807 aastal õhtu ael üks kahhelsa aastane tüddrukukenne pool paljaste jalgadega, pool allasti, ühhe waese päwilise majakesse ukse ette mäggedes, ja läks ka nendega, sulle mulle middagi, selle mehhe laste ulka, kes oues ollid, ja mängis nendega, käis nendega, ja läks ka nendega, sulle mulle, middagi, tuppja, ja ei mötlegi ärra minnemisse perrast. Otse ni kui üks tallekenne, mis karja jurest ärra jookseb, ja metsas effituses ümber käib, kui ta jälle omma sugguste jure saab, polle temmal ennam ühtegi murret. Se päwilinne küsis selt lapselt, kust ta tulnud. „Üllewalt alla Kutenbergist.“ Mis sinno issa nimmi? — „Mul polle issa.“ — Mis sinno emma nimmi? — „Mul polle emma.“ Kelle pärralt sa siis olled? „Ma polle kellegi pärralt.“ — Kifist mis ta küsis, ei sanud muud otsust, kui et se laps santide (kerjajate) ulkas olli olnud, et mitto aastad santide ja petjatega olli ümber ulkunud, et need tedda wimaks ollid Petrisse mahha jätnud ja et ta Märgini kaut olli üksi tulnud, ja nüüd olli ta siin. Kui se päwilinne õhto ommadega söma läks, istus woeras laps ka laua jure. Kui aeg olli maggama minna, eitis ta abjo pingi peale ja mag

gaß ka; ni ka teisel päwal, kui kolmandamal. Sest se mees mõtles, minna ei woi ommeti sedda waest last wanna ädda sisse wälja ajada, et se mul ka kül ränk on, kui ma weel üht rohkemalt pean toitma. Agga kolmandamal päwal ütles ta ommale naesele: Naene, ma tahhan sedda ka õppetajale teada anda. Õppetaja kitis selle waese mehhe ead mõtted, ja sedda ramato kirjotaja ka, agga se tüddrukukenne, ütles õppetaja, ei pea mitte leiba teie lastega jäggama, muido jäwad pallokesed wägga pißikeseks. Minna tahhan temmale ühhe isä ja emma otsida. Ni läks siis õppetaja ühhe nõuka wagga mehe lisse mehhe jure ommas kihhelfondas, kel ommal wäbha lapsi on, agga se kirjotaja ei tea mitte just, kuidas ta selle mehhele ütles: „Peter ütles temma, kas teie ei tahha mitte üks kinkitust wasto wõtta?“ Sedda möda kuidas asi on, ütles se mees. — Se tulleb meie armsa Jummalä käest. — Kui se Jummalä käest tulleb, siis on kaup tehtud. Ni pakkus õppetaja temmale siis sedda waest tüddrukukest, ja jutustas sedda foggona jutto, ni ja ni. Se mees ütles, minna tahhan omma naesega räkida. Kül se saab korda minnema. Mees ja naene wötsid sedda last römoga wasto. Kui ta sanna kulab, ütles se mees, siis ma tahhan tedda kaswatada, fenni kui ta isse omma pallukesse jouab tenida. Agga kui ei kule sanna, siis ma

tahhan tedda kife wähhäm kewwadeni piddada. Sest talwe oleks ei woi lapsi anda. Nüüd on jubba nelli talwet ja nelli sui möda läinud. Laps olli ea, sannakulelik tännolik ja kerme kolis ja söök jool polle se surem armo: töö, mis se wagga abbiello paar temmale näitawad, waid kristlik irm, isälik kaswatamine ja emma ole piddamine. Kes sedda woerast tütrekest teiste ulgas kolis näeb, se ei saaks tedda tundma, ni priske näitab temma wälja, ja ni puhtast käib temma ridis. Se on wägga selle kirjotaja meelt möda, ja temma woiks sedda tubli päwilist ja need tubli kasso wannemid nimmega nimmitada, kes nad on ja kuidas neid ütaks, agga temma suust ei tulnud se wälja.

7.

üks ea emma.

Sel aastal 1796, kui Prantsuse sõa:wäggi Saksamalt taggasi minnes, teine pool Reini jõgge seismas olli, iggatses üks emma Sweitsi maal omma lapse järrele, kes sõa:wäe ulkas olli, ja kellest temma ammo ennam polnud kuulnud, temma süddamel polnud koddo ennam rahho. „Temma saab Reini sõa:wäe jures ollema,“ ütles temma, „ja armolik Zummal, kes tedda minnule andis, saab mind temma jure juhhatama, ja kui ta posti wankre peal Jaani wärrawast Baseli linnast wälja, ja wina

aedadest möda Sandgau kohto olli joudnud, trui süddamega juttukas, kui kif süddamed, kes lotusse trösti ja abbi järrele iggatses liatagi Sweitsi rahwas, siis juttustas ta omma seltsi meestele pea, mis tedda olli teele ajanud. „Kui ma tedda Kolmaris ei leia, siis lähhan Strasburgi, kui ma tedda Strasburgis ei leia siis lähhan Maintsi.“ Teised wastasid sedda ja teist selle peale, ja üks käsüs temmalt: „Mis teie poeg siis wäe jures on? kas ma jur?“ Siis ta sai isseenneses pea äbbelikkus. Sest ta möiles, temma ehk woib ma jur olla, woi ni suggune, sest et ta ilka tubli olli, agga temma ei teadnud sedda. „Kui ma tedda agga leian“, ütles temma, siis woib ta ka ehk natukest wähhem olla, sest temma on minno poeg. Üks penniform maad süin pol Kolmari, kui päike jubba mäggede peale waus, karjased koddo ajasid, korstnad küllades suitsesid, soldatid seisid liggi teed parkides püssid korwas püsti, ja üllemad seisid lagri (leeri) ees kous, räkisid üks teisega ja üks noor walges rietes naeste rahwas olli ka seal jures ja kõigutas üht lapsokest omma kätte peal. Naesterahwas ütles posti wankre peal, „se polle ka üks allato innimenne, et ta ärrade liggi seisab. Mis teie arwate, töest se kellega ta rägib, on temma mees.“ Urmas luggeja affab ehk jubba middagist märkima, agga se naeste rahwas posti wankres ei märkind weel middagist. Temma emma süddamel polnud weel ühtegi tundmist, et ta kül ni

liggi temmast möda sõitis, wait temma olli fenni kui Kolmari liina wait, ja ei rägitud üh- tegi. Liinas trahteris kus jubba üks selts laual sömas istusid, ja need reisijad istusid ka kus weel asjed olli, seal olli temma südda öieti lotusse ja irmo wahhel kitsikus, et nüüd wahhest ommast pojast middagi kuulda saaks, kas tedda ehk ükski tunneks, ehk kas temma weel ellab, ehk kas temmal ka middagist nimme on, ja süiski ei julgend peakeheselt küsida. Sest se tarwitab süddat küsida, kui ea meelega jah kuulda tahhad, agga ei on ka üks woimalik wastus. Siis arwas ka, igga mees saab arro, et se temma poeg on, kelle järrele ta küsib, ja et ta lodab, et ta middagi nimme polest on. Wimalis kui trahteri tender temmale suppi töi piddas ta tedda sallamahti kuest kinni, ja küsis temmalt: „Kas teie ei tunne söa-wäe ulkas ühte, woi ehk ollete ühhest kuulnud, nimme- mega ni ja ni?“ Se teender ütleb: Se on jo meie Kindral, kes lagris (leeris) seisab. Täna söi temma meie jures lõunat, ja näitas temmale kohta kus ta istnud. Agga se ea emma ei piddanud temma juttust paljo luggo, waid arwas nalja ollema; teender kutsus perremehhe. Perremees: Jah, ni on selle Kindrali nimmi. Üks pealik ütleb ka: „Jah, ni on meie kindrali nimmi,“ ja küsimiste peale wastab temma: „Jah, ni wanna woib ta kül olla, ja ni näeb ta wälja, ja on Sweitsimaal sündinud.“

Siis ei joudnud ta ennest enam seestpiddise ligutamisse perrast piddada, ja ütles: „Se on minno poeg, kedda ma otsin,“ ja temma ausa Sweitsi pallenäggo näitas nattufest rummalaks koggematta rõmo armo ja äbbi pärrast. Gest ta äbbenes ennast, et ta ühhe kindrali emma piddi ollema, ni paljo rahwa ees, ja ei joudnud ommeti falla piddada. Agga perremees ütles: „Kui se ni on, armas emmand, siis laske julgeste ommad asjad posti wanfre pealt mahha wötta, ja lubbage mulle, et ma ommito bige warra lassen obbuse kallestakesse ette panna, ja teiega teie poja, selle kindrali ärra jure lagriisse svidan.“ Ommiko, kui ta lagriisse sai, ja sedda kindrali näggi, jah, siis olli ka se temma poeg, ja se noor proua, kes temmaga õhtu olli räkinud, olli temma minnijas, ja se laps temma poja laps. Ja kui kindral omma emma ärra tundis, ja ommale prouale ütles: „se on temma,“ siis andsid suud ja akkaid omma kaela, ja emma arm ja lapse arm, ja suur au ja maddalus sullastd ühte ja jooksid wälja silma wees, ja se ea emma jäi kaua ses õppimatta ligutamisses, wähham selle ülle, et ta täpna ommad leidis, kui selle ülle, et ta neid jubba eila olli näinud.

— Kui se perremees taggasi tulli, ütles temma: Rahha ei sadda kül kusagil wihma wisi läbbi korstna siise, agga 200 rubla ma ei wöttaks selle eest, kui se mul olleks näggematta jänud,

kuida se ea emma omma poega ärra tundis, ja temma õnne näggi; ja selle kirjotaja ütleb: „Se on se tige armsam asõi innimesse süddames et se sedda ea melega watab, kui sõbbrad ehk ommad koggematta jälle kokko juhtuwad, ja et südda igga kord selle ülle naerab, ehk alle dusse pärrast nendega nuttab, kas tahtko ehk tahtmatta.

8.

Eruus ja selle palk.

Subba paljo eateggemissi ja õnne on selle ausa troni pealt wälja laggunend, kus peal Maria Teresia ja Josef se teine istusid. Prants se teine Josepi wenna; ja kassu poeg olli ka nende wäriinne kül. Eks ta polle ilja aego üht uut tenijate; se adust Wini linnas kulutanud, ja kümme au:andi, igga and 150 rubla ni mitme meeste eks naeste tenijatele os: faks pandnud, kes tunnistamist woiwad anda, et nad 25 aastad truište ja laitmata on teninud, ja selle aea sees kümme aastad üksi järri ühhes tenistusses seisnud. Mai kuul 1811 aastal said essimist korda need ette kutsutud, kes julgesid arwata, selle au:ande wärt ollema. Monni luggeja mötleb: Ei neid wist paljo tulnud,

Siiški! Armas luggeja! Seitse sadda wiiskümmand üks on neid tulnud, ja rohkem kui

faks sadda nendest polle üksi faksfümmend wiis aastad ja üllegi, waid ka nellikümmend ja wiiskümmend aastad, rohkem waggas ellus ja truis tenistuses ellanud. Se on au wärt. Ni paljo auwärt rahwa ulgast olli se wälja wallitseminne allelik. Agga järrel nimmitud kümme, — kirjotaja ei tahha ühtegi nendest mahha jätta, — said kife parremaks arwatud:

1) Joannes Prenner. Temma tenis agga kahhe faksade jures, essimisse jures, faksfümmend wiis, teise jures kolmkümmend aastad ühte kokko wiiskümmend wiis aastast, ilma aukutamatta ja ilma laitmatta, ja on seitsekümmend wiis aastad wannaks sanud. Kas ta ei te üht palle näggo, ni et jo kaugelt need sanad tuleks: „Sinna wagga ja usutam sullane, olled wägha ülle trui olnud, minna tahhan sind ülle paljo seada. Minne ja pärrri omma Isfanda römo.“

2) Adelbert Amelton. Kuus kümmend kahheksa aastad wanna, ilma warrandusfeta, nelja wäeti lapse issa, on nellikümmend faks aastad ühhes tenistuses olnud, kui ta keisri au-andi sai, jä ütles: „Ma polle weel millagi näinud üht õiglast ollema pärrratuks jänud, eht temma suggo leiba otsima.“

3) Anton Kares. Tenis jubba kolmkümmend seitse aastad präsidenti ärra Sommerwelsi jures, ja präsidenti ärra ütles: „et ta tedda weel ärra ei annaks.“

4) Poliksenä Zmower. Du jubba wiiskümmend wiis aastad tenistusēs, ja on nellikümmend kuus aastad aeast ühhes kohhas laitmatta ja truište teninud. Temma on seal ni kui koddō ja ütleb: „et ta teiseks kohhas ei woiks ellada.“

5) Mariana Wurm. Tenib wiiskümmend seitse aastad ühhes majas, essiteks toatüddrukus, selle järrele kõgis, nüüd jälle toatüddruk, ja on nüüd jubba kahheksakümmend neljas aasta temmal ellada. „Jä truiks surmani, minna tahhan sinnule au kroni anda.“

6) Magdalena Tšotter. Temmal olli wiekümment kahheksa aasta sees kolm saksa, ja wiimise saksa jures olli temma kolmkümmend üks aastad.

7) Marianna Radi. Uige ja äddaline, tenib wiis künimend wiis aastad ühhes kohhas, wähha palga eest. „Minna tahhan sind kanda seni kui sa wannaks ja alliks saad. Minna tahhan sedda tehja. Minna tahhan tösta kanda ja ärra peastada.“

8) Terese Schwlinger. On wiis künimend kahheksa aastad tenija tüddruk ühhes majas olnud, on aidanud nende lapsi sureks ja waggaks kaswatada, ja on kaksteiskümme aastad üht aiged prouad truište tallitanud.

9) Elisabet Obentrauw. Redda ta tenib jubba kolmkümmend seitse aastad? Üht waest, ühhe silmaga, lu:öbbist meest, ja on temma ainukenne tuggi.

10) Rosalie Swoboda. Temma on lahkekümmne ühheksa tenistusse aasta sees ommad saksad, üks leff emmand, rikkad ja waesed näinud. Kui selle lesja mees ärra surri, ja kui ta waeseks jäi, ja ilma aitamatta ennam ei woinud ellada, ütles Rosalie Swoboda: „Minna ei jätta teid mahha.“ Ja ei küsfi temma ka mitte, „milla ma omma palka saan?“ waid otsts woeras majades tööd, et ta omma saksadelle selle jurest ka weel woib nattuke ead tehja. Se saab kül ni ollema, et se armas ing sest 150 rubla au-andest omma waese lesjaga jäggab.“

Need kolm Nr 8. 9. ja 10., isseärranis se wiimne, kui neid öieti selle poolt watad, näiks jubba kaugelt need sannad kulwad: „Tulge seie, teie minno Issa önnistatud! Minna ollen waene ehk aige olnud, ja teie ollete mind aidanud.“

Need on need kümme Jummalala kartlikko tenijad, kellele Keiser nende öigusse ja truusse eest ühte kokko üks tuhhat ja wiis sadda rubla lastis wälja maksta, ja kes seal jures olli? Linna jäo üllem ja linna tender? Ei mitte! Ugga suur nouandja Laurentsi ärra, krahwi proua Mariane von Dietrikstein, moisnikku prouade nimmel, suur Wini linna peä piiskop, poljo tallitajaid iggast seisussest, ja weel üks, kes näggematta on. Sest au ja Jummalale tänno on parrem kui rahha.

Nüüd ma tean, mis armas luggeja ülle

selle fik mötleb. Temma mötleb. „Ni peaks muial kohaš ka ollema. Kes teab, siis saaks sine ka parremad perret.“ Wastus: sedda polle just ni ainult tarwis. Selle pärrast on kirjutaja jubba möttelnud: Kui temmal se wäggi olleš, siis ta ehk ka seadaš au- andi perre pidajatele, kes omma perrega ni ümber käiwad, et perre nende jures kümme aastad paigal seisab. Pea ommad tenijad ausaste ja olle nende wasto armolinne, sest nemmad on ka armo ja silma wega sureš kaswatatud. Dija ja aita neid töbe aial. Olle järrelandlik ehk walli nende eksitusse pärrast, selle järrele kuidas eksitused on, ilma söimamatta ja wandumatta, näita nendele ka muido, et sa Jummalat kardad ja innimissid armastad. Se on rohkem wäärt, kui sadda wiiskümmend rubla, ja tob rohkem önnistust majasse ja süddamesse, arwab ommast kohašast üks ea söbber. Sest Jummal armastaminne polle weel iggas kohašast waeste ja suurte ja rikaste jures korteri lainud. Selle wasto on Jummal armastaminne rikaste ja perrepiddajate üllemeele pärrast tenijate süddamesse ja kambriše pöggenend.

9.

Lühhitenne jama wahhe.

Jama saks ütles ühhele judile, kes kahhe obbusoga jama ette söitis: „siit peate jubba

kolm obbust wõtma. Tee lähheb wasto mägge, ja on uesti parrandatud. Selle eest ollete ka kolme tunniga teises jamaš." Jud küsšis: "Kui pea ma süis teiste jama saan, kui manelli obbust wottan? — "Rahhe tunniga wastas jama saks." — "Agga kui ma kuus obbust wottan, küsšis jut?" — "Süis ühhe tunniga, wastas jama saks." — "Kas teate," ütles se jut, "pantke mulle kahheksa obbust ette, süis mul polle tarwis paigalt söita ja ollen seal!"

10.

Rohhi, rio ja opide wasto.

Üks paar abbi ello rahwast Segringi liggi ellasid ühhes kous armus ja rahhus, ilma selleta, et nendel wahhest sanna wahheldamist juhtus, kui mehhel nattuke noffas olli. Süis andis ikka üks sanna teist. Agga wimne sanna teggi ennamist sinnised märkid. Ni kui wahhest se mees ütles: "Naene leemel on jälle wähhä sola, ja minna ollen sulle sedda jo tihti ütlenud." Naene ütleb: "Mulle on ta parras." Mees lähhab jo nattuke pallest punnaseks. "Sinna rummal suu, kas se on ühhe naese wastus ommale mehhele. Kas minna pean sinno pilli järrele tantsima." Naene wastab: "Dues kökis on sola wak. Teine ford keda

iſſe enneſele ehk otſi, keſ ſulle kedab." Mees lähhab tulli punnaſeks, ja wiſkab naeſele leeme kike wagnaga jalge ette. "Säh, ſöö iſſe omma ſolk." Nüüd lähhab naeſe ſuu lahti, ni kui weſſi wärraw ülleſ tommataks, ja weſſi ratta pe ale jookſeb, ja weſki käima akkab, ja kallab temma peale üks oog kiki ſugguſi trotsi ja ſöimo ſanno, miſ ükſki mees eal meelel kulta ei tahha, pealegi naeſe ſuust, weel wähham om malt naeſelt. Ugga ſüiski ütleb mees: "Zubba ma näen, et ma ſulle jälle pean ſelga ahjo arkiga nattoke ſinniſeks kirjotama." Ni ſugguſteſt armo naljadest wiimaks tüddind (wäſſind), läks naene õppetaja jure ja kaebas temmale omma ädda. Se õppetaja, üks kawwal tarf noor mees, ſai kohhe arro, et naene omma waſtoräkimiſſe ja ſöimo pärraſt iſſe ſüü allune olli ja meeſt pahhale kihhotas. Kaſ õnniſ wanna õppetaja teile millagi polle õnniſtatud weeſt räkinud?" küſiſ temma. "Tulge ühhe tunni pärraſt minno jure taggaſi!" Wahhe aeal kallas ta puhhaſt wärſket kaemo wet, ar wata korteri oſſa ühte tiſſi (poddeli) ſiſſe, teggi ſedda ſukruga magguſaks, ja pandiſ monned troppid roſi-õlli ſenna ſiſſe, et weele armaſ aiſ ſai. Sedda poddelikeſt, ütles temma, kandke ikka liggi, ja kui mees jälle kõrtſuſt tulleb, tahhab teid akkata aukutama, ſiis wõtke ſedda üks ſuu täiſ ja piddage ni kaua ſuus kui ta jälle rahhu jääb. Siis ei ſa ta immeliſ wiha

millagi ennam pollema süttima, ja temma ei sa teid millagi ennam peksuma. Se naene teggi selle nou järrele, ja se önnistud wessi näitas omma abbi, ja naabri rahwas ütlesid tihti üks teisele: „Meie naabrid on opis teiseks sanud. Reid ei kulegi ennam.“ Mõttele selle ülle järrele!

11.

Silma mondaminne.

Monned innimesed, kui nad middagit näwad kellest nemmiad arto ei sa, weel wähham sedda isse tehha moistawad, ütlewad lohhe, se on silma mondaminne. Liati süis kui mid, dagist arwawad näggema, kus middagist polle ehk tui asja teisite näed, kui ta tõesti on.

Agga et ta estü palja silma mondaminne on, sedda wois uskuda. Olgo ütelda, kui wahhest üks kuu walgel ulitsa peal on ja ühhe müüri külges ehk uddo sees omma warjo püsti näeb seisma, kis temmaga käib, ühhe nende wanna mustade ullast.

Risamma, kui keddagi üht kawwalad söbbra, öige eaks söbraks peab, ja kife kelamisfegi per, rast sedda kelmi ussub, senni kui ta pärrast ead ja warra on kautand, ja käed ülle peä tokko lööb. Se on üks suur silmamondaminne.

Zälle, kui keddagi mõtleb üht asja silma mondamisst ollema, ja polle ommeti.

Ühhes tuttawas kohhas Reini jõe jures tulli üks silma-mondaja, üks tuhhande tembo-teggija, ja sai lubba ühhes wannas eina-küünis, kedda ammogi ennam ei prugitud, ommad tembud näidata, agga kohhe essimest ja wimist lorda. Peakeselt kif koggokond koggus kolko, ja se maksis kedda waewa.

Jutto järrele — sest kirjotaja polnud isse seal jures — tõi se tembo-teggija essiteks laks musta kassi wälja, need kuulasi üksteiselt sedda suurt üks kord üks on üks ja rehendasid mitto tükki arwo tähti kolko.

Perrast pugges ta läbbi ühhe wassse sörmusse läbbi, ja tulli teiselt polt jälle ellusalt nisamma pakis, kui ta enne olli wälja.

Selle asja jures näitab nattuke liga ollema üteltud.

Selle järrele ütles temma, se kif polle weel ühtegi. Siis lubbas ennesel ühhe suure pu-pea noaga kõhto lõhki leigata. Perrast tahtis ta opis kõhtu puggeda, et temmast middagit ei pidand nähja ollema. Siis perrast tahtis isse ennese seest wälja tulla, nähtawaks.

Agga enne kui ta sedda suurt kardetawad tükki akkas ette wõtma, akkas eina-küüna raksuma. Raksus parremal pol, raksus pahhemal pool. Prauh, waus pörrand alla, ja kif wiimsed watajad olleksid ühte kolko pohja kukkunud, kui weel üks nendest ühhe rippuwa palki külge polleks rippuma jänud. Teised kif ollid al pitkali maas.

Süis toufis üks suur nelja ealelinne ädda, ja abbikissa meestest, naestest, lastest ja rinnaslastest. Se on wägga tark nou, kui piõfikesjed lapsed ni sugguste kohtade peale ühhes kannatasse. Lapsed näewad kif wägga easti, ja kus pilli polle, süis woiwad lapsed pilli ajada. Kif küssendas: „Di minno peä, oi minno küllekontid“ ni et sellel kis palli külges rippus kül sai tröstida ja manntseda. „Kannatage ommeti ütles temma, ja olge targad! Teil jo peaks wõera mehhe eest äbbi ollema. Eks teie süis sa arro, et se agga üks silma-mondas minne on. Teile rahwalestele, ütles temma, ei woi ühtegi au näidata.“ Sest ta arwas et se õnnetus tembo-teggija silma-mondaminne olli, ja mõtles et pea jälle igga üks ommas kohhas sab istuma.

12.

Tännolif ja tännamatta laps.

Paljo on leida, kui wähhägi tähhele panned, et lapsed omma wannemattega nisamma tewad, kui need muisse omma wanna nõddra wannemattega on teinud. Sedda asja woib ka moista. Lapsed õppiwad sedda omma wannemattest; nemmad ei kule ei ka näe sedda teist wisi, ja tewad nende järrele. Ni saab süis tõesti tõeks, mis üteldas ja kirjotatud on, et wannematte õnnistamisjed ja wandumisjed laste peal ingawad ja nendest möda ei lähhä.

Selle üle on palju, agga isseärranis laks jutto, kellest se esõminne järrele = teggemist ja se teine selle eest oidmist tarwitab.

Üks würst, kes ratsa lusti sõitmas olli, leidis ühhe kerme rõmsa töö = mehhe põllo töö jures, ja allas temmaga jutto ajama. Monne küsõmisse järrele kulis temma, et se selle töö = mehhe omma põld polle, waid et ta kui päwi linne 15ne koppaka eest päwa tööd teggi. Se würst, kellel omma ränka wallitsusse tarwis rohkem rahha kullos ja rohkem wälja anda olli, ei joudnud ni rutto mitte kolla arwata, kuidas se piddi woimalik ollema, 15ne koppikaga päaw üle ellada, ja selle jures weel ni rõmus olla, ja pandis sedda immeks. Agga se tubli mees omma kehwa fuega wastas temmala: „Kül se mul korda lähhaks, kui ma ni palju peaks prukima. Minnul peab kolmandast osast kül ollema; ühhe kolmanda osaga maksan ma omma wõlgadest, sedda ülejäanud kolmandat osa pannen ma renti peale.“ Se olli selle eale würstile üks uus moistatus. Agga se rõmus maa = mees rakis eemale, ja ütles: „Minna jägan omma tenistust omma wanna wannemattega, kes ennam ei jäksa tööd tehja, ja omma lastega, kes esõiteks tööle peawad õppima; nende maksan ma sedda armo, mis nad mulle minnu lapse põlwel näitäs, ja lastest lodan ma, et nad mind mo wäetimas wannas põlwes la ei sa mahha jätma.“ Eks se polnud illusasti

waštatud, ja weel parreminne ja ausaminne tehtud ja mõiteldud. Se würist tašsus selle mehhe õiget meelt, murretses temma poegade eest, ja sedda õnnistust mis temma surrejad wannemad temmale andsid, sai temmale temma lastest wannal põlwele rohkest kätte tašsutud.

Agga üks teine käis omma isaga, kes kül wannadusse ja aigusse perrast immelišseks jä nud, ni pahhasti ümber, et se sowis ühte wa este majasse widut sada, mis ka otse seal koh has olli. Seal ta lotis kõhna üllespidamis se jures ommeti augutamistest prii ollema, mis temmal koddow weel need wiimsed ellopäwad wihhaks teggi. Se olli selle tännamatta pojale üks armas sannum. Enne kui päike mäggede tahha waus, olli selle waese wanna mehhe taht minne täidetud. Agga temma ei leidnud wa este majas ka mitte kilt, ni kui ta sedda lotis ollema. Sest ta lastis monne aea pärrast omma poega palluda, temmale weel sedda wimist ea teggo tehha, üks paar pallakast (wodilinna) sata, et ta igga õõ paljaste õlgede peal ei prugiks maggada. Se poeg otsis need 2 santemad mis ta agga leidis, ja kaskis ommal kümneaastasel lapsel, neid wanna murrifale waeste majasse wija. Agga immetsemisega pandis ta tähhele, et se piš sike poisike ukse tagga ühte neist pallakatest ühte nurka peitis, ja sedda möda wannaes sale agga ühhe ainukesse wiis.

„Miks sa sedda teggid?“ Küsis ta, kui pois taggasi tuli. — Tullewase aea tarwituseks, — wastas se pois külmalt pahhase meelega, — „kui ma sind, oh isä, ka üksford waeste majasse sadan.“

Mis meie sest öppime? — Auusta isä ja emma, et sinno kässi easti käib!

15.

üks torf Kohtomoistja.

Et kil ni pähha posse mis ommiku maal sünnib, sedda olleme jubba mittokord kuulnud. Ka se järretullem luggo peab seal ollema sündinut. Ühhel rikkal mehhel olli üks ea ulf rahha, mis rättikusse olli ömmeltud ja oletusse perrast ärra laddunud. Selle perrast temma siis teggi omma kahjo arwalikkus, ja pakkus ni kui jo wanna pruuf on, sadda taldrit selle ausa leidjale leidmisse palka. Siis tuli ka pea üks ea ausa mees. „Sinno rahha ma ollen leidnud, se saab wist se ollema! Wötta siis omma ommandus taggasi!“ Menda räkis ta ausa mehhe lahke palge ja puhta süddame teadmissega, ja se olli kül wägga ea. Se teine, teggi ka röömsa palle, agga üksnes selle perrast, et temma arwatud ärra laddund rahha kätte olli sanud. Agga kuidas temma ausus,

sega luggo seisstis sedda same pea nähja. Temma lugges sedda rahha, ja mötles wähha aeal ruttuste järrele, kuida ta sedda trui leidjat selle lubbatud palga eest piddi petma. „Armas söbber“, ütles ta selle järrele, „öigusse perrast ollid kahheksasadda taldrit seie rättikusse ömmeltud. Minna leian agga weel seitse sadda taldrit. Teie ollete wist jubba ühhe ömmelusse lahti arrutand ja omma sadda taldrit leidmisse palga wäljawötnud. Sedda ollete teie easti teinud.“ Se polnud kül mitte ea. Agga meie jut polle ka weel mitte otsas. Ausus kestab pitkemalt ja üllekohhus peksab isse omma perremeesi. Se ausa leidja, kellel wähham selle sadda taldrin perrast murret olli, kui omma laitmatta öigusse perrast, töendas, et ta sedda kimbukest nisamma olli leidnud, kuida ta sedda seie tonud. Wimaks läksid nemmad kohtomoistjate. Mõllemad jäid ka siin weel omma öigusse jure seisma, se üks, et kahheksasadda taldrin olnud siisse ömmeltud, se teine, et ta sest leitud middagist põlle ärra wötnud ja sedda rättikut mitte polle lahti teinud. Seal olli ea nõu kallis. Agga se tark kohtomoistja, kes selle ühhe öigust ja selle teise pahha süddame teadmist ette jubba nähti ärramoistma, wöttis sedda asja nenda kässile. Temma lastis mollemil selle ülle mis nad ütelnud, ühf kindlat tunnistust anda, ja andis selle järrele sedda järrel tullemat kohto otsust: Selle järrele, kui üks teitest

on kahheksa sadda taldrit kautand, agga se teine mitte rohkem kui ühhe kimbofese seitse sadda taldriga leidnud, ei woi ka mitte selle wiimse rahha se samma olla, kedda esimisel õigus olleks pärrida. Sinna, 'ausa sōbber, wōttad siis sedda rahha, mis sa olled leidnud, jälle taggasi ja pead sedda easti paigal, senni kui se tulleb, kes agga seitse sadda taldrit on kautand. Sa sulle siin, ei tea ma muud nou, kui, et sa senni kannatad, kui se ennest arwaldab, kes sinno kahheksa sadda taldrit on leidnud." Nenda rākis se kohtomoistja, ja sellega piddid nad rahhul jama.

14.

üks ilmsüita üllespoodus.

Se järrel tullew õnneto luggo on Spesfarti mae liggi sündinu. Poisikesed oidsid seal mae kaldal metsa äres omma perremeeste ehk meistrite karjad. Ueawiteks mængisid siis mondagi wiss, ja teggid, ni kui se nisugguste meeste pruf on, mængides sedda järrele, mis naad wannadest näinud ehk kuulnud. Ühhel päwal ütles üks nende ulgast: "Minna tahhan warras olla." — "Siis tahhan minna kohtomoistja olla," ütles üks teine. "Olge teie soldatid,"

ütleb ta kolmanda ja neljandamale, „ja sinna
olled se timmukas,“ ütleb ta wiendamale. Ta
kül! Se waras wöttis omma seltsimehhel falla
ühhe noa taskust ja läks reddusse; noa perre-
mees kaebab kohtomoistjale; soldatid otsiwad
ja annawad tedda kohto kätte. Kohtomoistja
moistab temma peale surma kohhut. Sel korral
kuulsid metsas ühhe püssi paugu; ja koerade
aukumist. Sedda ei pandnud nemmad asjaks.
Timmukas wiistab selle wargale paela kaela ja
peab temma rummalusšes ja kergelmeel ühhe
kuiwa puu oksa külge ülles, agga ni et ta mitte
jalgadega ma külge ei ullata, ja mõtleb, üks
paar silma pilko jouab ta kül kannatada. Ül-
liselt kabbisewad kuiwad lehhed metsa al, prag-
giseb ja kutsub räggastikkus; üks suur täcker-
dand must mets-sigga tulleb ülgades metsast
wälja, ja joksib ülle nende kohto kohha. Need
karja poisid, kelle meelest muidogi olli, ni kui
polleks se asst õiges korras, et üht nisuggust
tõssist asja naljaks piddasid, ehmatawad, ja
mõtlewad, et se piddi kurrat ollema, kelle eest
meid Jummal oidko, ja jooksid irmo perrast
ärä, üks nendest otse küllasse, ja juttustab,
mis olli sündinud. Agga kui mindi, sedda
üllespoodud mahha wõtma, olli ta jubba läl-
kastand ja ärrasurnud. Se on üks õppetus.

15.

Üks karwal mees.

Ühhel mehhel, kes olli ahtanud kess öseni kõrtsus istuma, pandis üks kord temma naene õhto kello kummne aego ukse luffo, ja läks isse maggama; kas mees tahtis ehk ei tahtnud, süiski piddi ta sedda ööd aida-ullo al eaks wõtma. Teisel päiwal, mes mees süis teggi? Armsad luggejad pandke tähhele! Kui ta kõrtsi läks, töstis ta toa ukse ingedest (saggaratest) mahha ja wöttis sedda liggi, ja ommiko kello ühhe aego, kui ta kojo tuli, seadis ta ukse jälle ette, ja keraš luffo; agga temma naene polle tedda ennam millagi öue jätnud, wait on tedda armo ninf pitkameelega perrast parrandanud.

16.

Ea sanna.

Se nimmitud walle prohwet Mahomet on mondagi üttelnud ja teinud, mis üks kristlik südda ei woiks eaks kiita ehk liatagi sedda ärra wastata. Agga kif polle ka mitte pahha, mis Mahomet on üttelnud ehk teinud. Üks kord tulleb üks Arabia mees temma jure, ja ütleb: „Zummalast sadetud tallitaja, minna ollen pastmisse seadust rikkunud, sest lihha on nödder.“ Se prohwet wastab: „Kui sinna olled ühhe

pahha tööga ekšunud, siis pead sa sedda ühhe ea tööga parrandama. Parremad patto kah-hetsemist polle mitte kui ead tööd. Kas sul on üht orja,“ küsis temmalt se prohwet, “kedda sa woid pri lasta?“ Arabia mees alkas naer-ma, ja ütles: Orja priiks lastminne ja minnal Kuida se kokko sünnib? Weel ütles prohwet: “Kas sa woid jälle uesti paastuma alkata?“ Arabia mees wastas: “Ei ma sedda julge. Kes naese ja laste perrast peab tööd teggema, se peab ka tubliste söma.“ Jälle ütles proh-wet: “Kas sul on kuelümne waesele süia anda?“ Arabia mees wastas: “Mitte kuelümne rottile, ka mitte neljakümne, ei ka kahhelümne-legi.“ Siis todi prohwetile toito, tatlid ja üks tük lihha, ja ta ütles Arabia mehhele: “Wötta siis se lihha tük, ja wi sedda ommal nimmel ühhele waesemalle, kui sa isse olled, armo anniks.“ Arabia mees wastas: “Ons siis weel mõnni waesem kui minna? Minna ei tea üh-tegi.“ Siis ütles prohwet weel: Kas sa tead, wi sedda siis omma lastele, need peawad sedda söma. Sinno lapsed on weel waesemad kui sinna olled.“ — Ni on Mahomet üttelnud ja teinud.

17.

Mahomet.

Mahometi ei tahtnud efsi otsest paljo

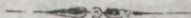
temma maa rahwadesst usluda, et ta üks proh-
 wet pididi ollema, et ta weel ühtegi immetähhte
 polnud teinud, ni kui Elias. Selle peale was-
 tas Mahomet opis oletult, ni kui üks, kes
 orma pipo tubakast tõmbab, ja selle jures
 jutto westib. „Zimmetähhed,“ ütles temma,
 „ei te weel keddagi prohwetiks. Agga kui teie
 tahhate siis saan minna ja se mäggi seal pea
 ühhes kous ollema.“ Ja ta näitas ühhe mäe
 peale, mis pool penniformad maad sealt olli,
 ja üidis sedda mägge käsrides, et mäggi pididi
 paigalt liikuma ja temma jure tulles. Agga
 kui mäggi ei liikund ei ka wastust andnud, siis
 wöttis Mohamet waggast wisi omma leppi
 ja läks mäe jure; sellega andis ta üht tähhele
 pannemisse wärt eeskujoo, ka nisugguste rahwale
 kes ei tahha prohwetid olla, se on et sedda
 asja, mis isse woib tehja, mitte ühte imme-
 likko juhtumisse, ehk pitka aea ja õnne
 käest ei pea otama. Kui sul on middagist
 ruttolist ehk tarwilist ühhe teisega räkida, siis
 ärra ota, senni kui temma sinno jure tulleb.
 Paljo targeminni ja rutteminni lähhad sa temma
 jure. Üks õunapuu aedas olleks üks illus assi.
 Se loht olleks ka kenna selle tarbis. Ärra ota
 seni kui ta isse kaswab, waid istuta tedda
 seina. Gemalt weel olleks krawi kaewaminne,
 ühhe tee teggeminne läbbi külla, ehk kitsa pur-
 dete kõrwa, et lapsed sisse ei kuklu; need sawad
 paljo rutteminni walmis kui neid teed, kui siis

fui neid mitte ei te. Sedda ei peaks uskuma, et weel nisuggust innimisi on, kellele sedda üks Arabia prohwet, ehk üks kalendri kirjotaja weel peaks selletama ja õppetama.

Õssegi ta kalendri teggija, kes ta ühhe nisugguse prohwetile paljo järrele ei anna, — woiks kül weel monni fanna rohkem räkida — ärra odake, et se wanna aasta peab jenni testma, senni kui Kalender walmis sab; wait ta kirjotab siis jubba uut, kui wanna aasta weel alles käes on.

Ühhe sõnnaga:

Oppi ilma wisit tehha,
Sest so peä on piisike,
Ihm ei mahho sinno pähha.

Paul ja Peter.

Rahhe Sawojardi poisikesse ellu = käigist.

1.

Päite olli loja minnemas, üks neist kahhest Sawojardi poisikessest lugges omma rahha, se olli se, kelle oleks rahha olli, teine piddas omma kännaste ehhitetud ahwi kae peäl, kes nendel aitas leiba tenida. Se olli seäl kuulsas Parisi linnas, kus keige lusti ja pillamisese ja ka keige waesusese pesa on; seäl on täitmatta ahnus ja kassinaga rahhu olleminne ühhes kous ellamas. Kassin ja piisike olli nende waeste poisikesste ihhaldaminne ja tenistus! Siiski sebda nattukest koggudes, ollid nende möttet allati foddoo pole, ja wannematte korjusfekenne seisõis nendel ikka silmade ees, et jälle omma kassina tenistusfega, rõmsaste kui linnud, üle merre taggast omma kohta ruttata.

Se piisole Sawojard lugges neid sure waskrahha tükkisi pikka möda ühhest käest teiste;

need rahha tükkid ollid ka nende aia-ramat, sest nemmad teadsid iggast koppikast arro anda, kus ja kuidas nemmad sedda ollid teninud. Kui nemmad nüüd rahholiste omma rahha ollid luggenud ja selle ülle römustasid, mis jälle päle ollid teninud, läksid nemmad pikkamööda omma teed eddasi, ümber wadates, kas kussagi weel polle piisofest tenistust leida. Nende ees läks üks wanna-mees, kes ühhe korraga, ni kui minnestussest kinnimoetud, allas kōituma ja igga filmapilk tahtis ulitsa kirowide peäle mahha kulluda. Muid rahwast polnud seal liggi kui agga need poisikesed. Paul jäi omma ahwikesse jure, agga Peter kargas kohhe wanna-meest aitama, ja palkus selle tuikujalle omma kät, et temmal aitaks tuggeda. Wanna-mees tõmbas kät taggasi, ja nurrises pahhaste läbbi hammaste; agga nõdrusse perrast piddi ta ommeti poisikesse külgest kinni-alkama, et se tedda weaks. — „Minno többi — oh kaddugo — kerjajad — ei rahha ühtegi, ei ühte koppikast — nurrises ta ifka aig aialt.

„Armas isfand“ ütles se poisikenne, „minna ei tahha ühtegi; minna tahhan teid nifaua kui teie majasse aidata, kui pea ei woi teil tee pekil üks õnnetus juhtuda.“

Wanna-mees ei lausund sannagi, ja kōmpis omma nore armolisse abbi-mehhe kõrwal, faks kolm ulitsad eddasi, senni kui ühhes kirtsas, pimmedas ulitsas ühhe näwta maia ees seisma

jäid. „Siit nüüd woid sa ärra miinna, minno hea laps,“ ütles wannamees, „sinna olled üks õige hea poisikenne, Jummal tasfugu sulle sedda, minna kül ollen üks waene mees, kas ma kül eht omma tasfo ümber-pöraksin, süiski ei tulle seält ommeti ühtegi loppikast wälja. Töeste, minna ei woi sulle ühtegi anda. Kes sulle ütleb et ma polle waene, se wassetab sulle, mo laps, ja Jummal sago sedda nuhtlema!“

Wanna-mehhe wannad kullunud rided, näi-tasid kül et se jut pididi tössi ollema, ja se wagga poisikenne uskus sedda; agga monned muud olleks töisite mõtlemä affkanud, sest wanna-mees wabbandas ennast wagga paljo. Poisi-kenne akka ka minnema, temmale olli jo Jummalä surest armo-aidast maksu lubbatud; agga kui mõnne sammo olli astunud, hüdäs se wanna-mees tedda taggasi; sest ta näggi, et ilma abbita ei jõudnud maiasse miinna. Peter olli kohhe walmis; temma aitas tedda need järsko treppid ülles astuda, wanna-mees teggi ulse lahti, se olli peälegi kahhe, kolme luffuga kinni pandud ja nemmad astusid ühte pimmes-dasje tuppa, kus wanna mees elläs. Wanna-mees watas kartes ümber-ringi, et kas mõnni pallumatta wõoras wahhest nende kahhe, kolme luffu tagga polnud kostil käinud; süis istus ühhe wanna pol, mädänd toli peäle mahha, käsks poisil liggi ennese ette seista, ja ütles tedda läbbi wadates: „Minno ussutaw Sawo-

jard — minna nimmetan sind ussuta-
waks, et ussutawus kassindusse järrele kohhe
se keige kallim aesi siin ilma peäl on, ja minna
ussun, et sa ka wiisist trui olled, — noh,
kuida sind kutsutaks, mo laps?

„Peter,“ ütles se poisikenne, ilma et olleks
wanna-mehhe silmi kartnud, kes tedda tahtsid
läbbi ja läbbi wadata. „Eks polle tössi minno
armas Peter, kui sulle kiik ilm antakse, egga
sa süiski mind waest wanna meest ei tahhaks
petta, ehk, mis weel pahhem on“ — isse watas
jälle kartes iggasse nurla — „ehk minno käest
middagi ärra warrastada?“

„D, issand,“ wastas Peter nukraste,
„warga pall on kaela pididi wõlla külges, agga
minnul on ausad, tublid wannemad, ja nendele
ma ei tahhaks sesuggust häbbi tehha, ja ei woi
ka ükski minnust sedda üttelda.“

„Wai, wait, sinna ei pea mitte pahhaseks
sama, Peter, se on mul armas, et sul ni
wagga meel on; noh muidogi, omma wanne-
matte perrast pead sa ausa pois ollema, ja se
olleks ka se keige surem pat, kui sa ühte waest
meest, ni kui minna ollen, warrastaks, et sa
kül middagi ei saaks leidma; süiski on pahha
rahwas kül siin ilma peäl, ja nende wasto on
ka weel kolm lukko wähhä. Ühte waest meest
risuda, se polle nende melest, Jummal nuhhelgo
neid, ühtegi pat.“ Siis watas ta wait ennese
ette, ja Peter, kes armas et sedda wiisi temmal

käskis minnema aakata, wöttis jo ukse linki kätte.

„Pea, mo laps, ärra minne weel mitte, kas tahhad mind ilma abbita seia jätta? Minnul on, ei ma issegi tea, mis wigga juhtunud, nüüd jo ennam kui tunni aia eest — enne homme löunat ei tulle se wanna naene, kes mulle keif, mes mul tarbis on, kätte murretseb.“

„Kas tahhate et ma kutsun ühhe tohtre?“
 Klüssis Peter. „Mis sa ütlesid?“ hüdis wanna mees ni kui ehmatand, „ühte tohtred? Summala pärrast ei mitte! Minna waene mees ei jowa tohtred ei ka temma rohto maksta — minna ei tahha sedda mötteldagi. Küäl se issegi lähhäb jälle möda. Minno hea pois, kui sa tänna öfeks tahhaks seia jääda, ja mulle ni pea kui ma hüan, seält krusist wet jua anda, — muud posse mulle mitte tarbis. Töeste, kui minna üks rikkas mees olleks, siis ma annaks sulle homme ühhe terwe rubla. Agga ma lubban sulle ühhe hea öhto sömaia, et sa sellega woid pool päwa aidata. Minne sögi-kappi jure, seält sa leiad ühhe sure tütki leiba, ja sedda woid sa sola-wakka kasta, mis seäl üllewel seisab. Se piddi minnu öhtune söök ollema; agga se on parrem, et ma sedda sinnule annan.“

Se helde süddamega Sawojardi poisikenne olli ka rahho selle waese pallaga; ja et ta

kõht tühhi olli, siis läks ta ka kõhhe, sedda leiwa tükki ärra wõtma.

„Kas sa tahhad mind ärra tappa, küssendas wanna-mees wärtisedes, mitte alt ukse külge ärra pudu, Jummal perrast, leiwa tük on ül lewel.“

Se isfunud pois hammustas ka tubliste omma pissiksest leiwa tükki, ni et se ümberwadates temma hammaste al ärra kaddus.

„Mis nälgind,“ nurrises wannamees, „Jummal olgu tännatud, et mul polle sind igga pääw toita, se söks mind pea sandiks! — Nüüd, mo poisike, kui sa wässind olled, siis woid sa seäl wodi peäl hingata, fenni kui ma sind hüan. Se on üks hea, kallis wodi; ni-suggust sa ei leia igga pääw ellades; wata agga ette, et sa ühtegi katki ei te, koid on jo sedda puud läbbi ajanud.“

Üks pool tundi aega läks möda, ja Peter mõtles omma seltsi-mehhe peäle koddu; agga igga silmapill läks temmal ikka hirmsamaks; sest se wanna-mees õhlas ja oigas, temma kuirwetand palle läks ikka pikkemaks, ta näggi ni kui üks surreja wälja. „Kas ma pean rahwast liggi hüdma?“ Küssis se poisikenne, kes ka isfegi nüüd täis surma hirmo olli. Wanna-mees heitis käega wasto faitstes — „Kas kutsun ühte tohtred, ja wiisist tohtred?“

— Wanna-mees wõitles isse ennesega, wimaks ütles õhlaades: „Minne siis.“ Peter ei ootnud,

et többine tedda weel töist korda piddi käskima, temma kargas ühhe sammoga uksest wälja, ja läks ni kui widsatud need järsko treppid alla. Nüüd olli ka ulitsa peäl; agga kust nüüd ühte tohtred leida? Rahwas kelle käest ta küsüs, ei teadnud, ehk ei tahtnud tedda juhhatada, ja se poisikenne, kes parremad nou ei teadnud, jooksis ühhe pari ulitsaid eddasi, ja hüdis allati: „Üks tohter, üks tohter!“ Önne juhtus, et, kui poisike ümber ühhe ulitsa nurka pöras, otsekohhe ühhe tohtre peäle jooksis.

„Mis sa tahhad,“ küsüs se noor tohter, kes ühhe rami kõrwas käis, kus peäl ühte rängaste hawatud innimest täsfakeste kanneti.

„Summala pärrast,“ wastas Peter, „kui teie üks tohter ollete, siis heitke armo ühhe wanna, waese mehhe peäle, kes surremas haige on.“

„Kui temma ni kaua weel ellab, kui ma sedda többist siin ollen tallitanud, muido ei woi ma tedda mitte aidata. Agga kus ta siis ellab?“

Poisikenne ütles sedda maja.

„Se on jo wägga immelik,“ ütles se tohter, „sedda samma maja juhhatas ka se hawatud ommas oimetuseses, ja senna lähhäb siis meie tee.“

„Teie tahhate sedda haiged lasta ramiga senna wija, kust minna tullen?“ Küsüs Peter ehmatand.

„Otselohhe senna, mo poisikenue,“ ütles se tohter.

„Minna pallun teid, armas herra, kas siin ei peaks üks ekstitus ollema — se polle mitte woimalik et temma sedda samma maja on juhhatand; selle wanna, mehhe ellaminne polle mitte kahhe innimesse tarbis walmistud, ja kui temma ni paljo rahwast omnas toas näeb, se surretab tedda.“

„Siiski se on ni,“ wastas se tohter,“ se polle mitte ekstitus, minna tean kül, mis ma kuulsin. Peäleki kus ma sedda oimetud siis siin pean jätma? Kui se wanna, mees waene on, siis peab ta sellega rahho ollema, se haige siin ehk saab üks temma suggulastest ollema, ja nenda woin ma siin mollemid aidata.“

Mis eemala se piisike selts eddasi joudis, sedda rohkem kaswas Petre hirm. Se wanna, mees, kes ni wägga uskmatta olli, eks se ei piddand, kui ta neid rahwast äkkiselt näggi, kes teab mes immet mötlemä? Ja siiski polnud siin nüüd muud parremad nou; sest tohtre aia, wiitminne olleks muido sedda wanna meest woinud surretada.

Nenda wistd siis sedda haiged ramiga nattuksesse aia pärrast sure waewaga seält järsko treppist ülles. Seäl siis lifus se tel nattuksesse selle többise peält ärra, ja se pois näggi nüüd

temma jölledad, kahwatand palled: ja et sel norel mehhel kallid, ja uhked rided ollid.

„Se kül pea ei maksfa sedda waewa mitte,“ nurrises üks nende kandjatest, „temma on jubba ni samma hea kui surnud.“ — „Minna tunnen tedda kül,“ ütles se teine, „temma olli üks fergemelega pois, kes ilma peata ilma peäl ellas. Nüüd wimaks on ta ühte saksa kawwala mängiga petnud, ja se on tedda sesugguseks teinud.“

1.

Zättame Petretühheks nattukeseks aiaks mahha, ja watame, kuidas sel aial temma piisikesse feltsimehhe kässi käis. Se läts, omma leierkast selgas ja ahwikenne käe peäl, omma teed pikkamöda eddasi. Üks uhke herra hüdis tedda: „minno piisike Sawojard, tulle seia sinna woit enneselle üks paar rubla tenida.“ — „Oh sedda ma ötse tahhaksin,“ wastas Paul rõmsaste: „Käskige agga, mis ma selle eest pean teggema.“

„Ühte tühja asja; Kas sinno ahw mois, tab tantsida?“ „Minna ei tohhi kita et ta illusaste tantsib; agga kui minna temmale üks paar pähklad lubban, siis ta ei te enneselle häbbi, sedda ma tean.“

„Lubba temmale mis sa tahhad. Sa näed seäl sedda kahhe-korrast maja nende üllemeste affentega. Noh, seisa fenna keskele

ulitsa peäle, selle pissikesse ukse wasto, otse-
kohhe kettmisse akne alla, lasse ahwikesel tant-
sida, mängi nattuksesse omma leierkasti, ja hüja
wahhel, ni wägga kui sa agga jouad:

Mamsel Martselino!

Hei Parisi rahwas wadake,

Se on Martselino tantõminne!

Se Sawojardi poisikenne polnud mitte
rummal; temma wastas nattuõ kartlikult:
„Ausa herra, selle ahwi nimmi polle mitte
Martselino, waid Laurette.“

„Te mis minna sind käsõin; agga sinna
pead Martselino hüüdma.“

„Minno armas herra, agga kui“ —

„Arra karda; üttele sinna agga Martselino,
ja minna lubban sinnule need kuus rubla.“

Kuus rubla, se olli ühhe waese Sawojardi
poisikessele üks suur kiusatus, et ta ka küll
kartis, et se aõsi wastu seadust olli kästud,
astus selle juhhatud maja kohta omma ahwi
ja leierkastiga, panni omma ahwikesse tantõima,
ja laulis sedda salmikest, nenda kui se herra
sedda olli käsõinud. Agga se olli ennast nat-
tuke taggasi tomband, nenda et tedda ei woi-
nud selle tantõija ja laulomehhe hulka arwata.

Agga seäl majas, kuhho Paul olli tantõima
seadetud, ellas üks kunsti-tantõija mamsel, selle
nimmi olli Martselino, ja sedda näeb nüüd
igga üks, et se kuue-rubla-mees sedda mamsellid
tahtis lasta pilgata, kui ta ahwile temma

nimme andis ja temma aine al tantsida lästis. Selle tantsu mamselli nimmi olli tuttav, selle pärrast foggus siis ka kohhe üks ulk rahwas Pauli ümber, ja affasid temmaga sedda mamsellid pilkama ja naerma. Se mamsel isse watas ainest wälja, kui ta sedda kërra kuulis; agga kui arro sai, mis se tähendas, siis tombas kohhe taggast.

Nenda turis se luggo nattuke aega, ja se kihhotaja rõmustas ennast sallajas omma koe ruffe üle, kui aäsi ühhekorraga teiseks läks. Maja üks tehti lahti ja mitto meest, sured keppid käes, joostsid offekohhe selle piisikesse Sawojardi kallale. Ühhe ainukesse hobiga olli temma leierkast purruks lödud; sedda nähhes pani ahw jookäma, et terwe nahhaga ärra pääseks. Agga temma perremees ei pääsnud ni õnnelikkult. „Eäsiteks leierkast, siis perremees. Sinna kolbamatta poisikenne, meie tahhame sind õppetada sesuggust nalja teggema!“ Sedda üteldes peksid nemmad sedda poisikest ilma armota, et se hirmo pärrast, omma nahka peasta, sedda kae rubla lubbajad üllestunniastas. Egga woi ka sedda immeks panda, et poisikest hädda sundis, sedda teggema. Kui nüüd need mehhed sedda tallitajad affasid watama; arwas Paul parraja aia ollema, et nende küsist pääseks; ja ta pistis jookäma, ilma et weel olleks omma kuit rubla jänud otama, ja temmal

polnud ka ello aegas weel mitte ni kermes jallad olnud kui nüüd.

Kui ta nüüd kümme minutid keigest wäest olli eddasi jooksnud, ja nüüd jo arwas, et ennam polnud keddagist karta; siis esitels tulli temmale ta õnnetus meele. Ta mõtles omma otsato kahjo üle järrele ja nuttis kibbedaste. Kül kahhetse nüüd, et olli ennast ni pahha asja jures lastnud pruvida, kelle eest jo temma süddame tundminne tedda kohhe esitels olli kelanud. Nüüd olli temma kallis leier-kast tuhhandeks täkkiks katki löödud, ja Jummal teab kas nemmad omma ahwi ennamb ellades piddid nähha sama! Keit olli otsas, ja ka se lotus, et mõnne aia järrele, kui olleksid nattukest rahha koggunud, et sellega olleksid omma isse maale taggasi läinud. Mis ta nüüd piddi omma seltsi-mehhele ütlemas? Se on jo halle kül, isse ennese kohta ni paljo õnnetust kanda, agga ka weel teisele sedda ollema teinud. — O teie hirmsad kuus rubla, missugguse hädda sisse teie mind waest poisikest ollete petnud.

Selle päwa murre ja kahjo ei piddand sellega weel mitte otsas ollema. Üks waene, agga hea süddamega koddanik olli nende pisikeste Sawojardidelle omma kattusse alla ühte nurgakest andnud, kus nemmad ö ajal omma asset piddasid. Selle eest käisid nemmad temmale mõnda asja tallitamas, ja teggid temma lastele omma ahwiga tuhhat nalja-tempo ette.

Ka se teggi nüüd selle poisikessele murret, et ta sedda ennam omma ahwiga ei woinud tehha, ja weel ennam perremehhe wölglastes piddi jäma. Roddo leidis ta sedda koddanikko-perret ni sugguse korra peäl, et nende murre weel surem olli, kui temmal ennesel. Paul ei uösal-dand nende kurbtuöse järrele nouda, ja selle ülle olli ta omma murret hopis ärra-unnus-tand. Se piisike Maria, se norem selle koddanikko kue lapse hulgast, ütles tassakeste selle poisikessele: "Dh sa armas Paul, emma on jo öige paljo nutnud ja ta meie keif nutsime tem-maga. Seäl on üks pahha mees, sellele on isä paljo rahha wölga ja ei woi sedda tem-male ärra maksta, et ta minnewal aastal ni kaua haige olli. Ja kui isä sedda temmale ärra ei maksa, siis tullewad nemmad homme seia ja wöttawad keif, keif ärra, mis ja siin agga nääd ollema. Ühtegi ei jätta nemmad meile. Dh se waene emma; meie polle tänna weel ühte pallukest sanud."

Paul ei lausund sannagi, äkkiselt läks ta üllesse kattusse alla omma nurka, wöttis omma piisikest rahha-warrandust wälja, mis temmal ja temma seltsimehhel olli; sedda olli kolmküm-mend rubla. Sedda jäggas ta kahte jausse, wöttis siis ühte ossa ja läks tassa treppist alla. Callaja tombas ta käega sedda piisikest Mariat, ja pistis ni et ükski sedda ei näinud, need wiisteist-kümmend rubla temma kätte. "Säh, armas Ma-

ria, minna pallun siid, wötta, anna sedda omma wannemattele, agga ärra ütle, kes sulle sedda andis."

Maria watas suurte filmadega poisikesse peäle: "Ei Paul, ei ma wötta sedda mitte."

"Wötta ommeti, pallus se piisike Sowojard, ehk se pahha-mees lasseb ennast selle läbbi meelitada, et ta weel otab. Wötta ommeti omma wannemattegi perrast." Tüdrufukenne wöttis; agga need ausad wannemad ehmatasid, kui nemmad sedda rahha näggid: "Summalagi perrast laps, kas sa sedda rahha olled warrastand?"

— Need sannad teggid Maria süddamele haiged, ni et ta ei woinud Pauli nimmetamatta jätta. Agga kuidä nüüd Paul häbbenes, kui need tedda tännasid, kellele ta isse ni paljo tänno nende heateggemiste eest wölgo olli. Ja need head rahwas pannid wasto, selle waese poisikesse käest temma foggona hea-warra ärra wötta. Kui nemmad kül said selle asja ülle eddast ja taggasi rätinud, siis piddid ommeti poisikesse süddamelikko palwetele järrele andma, süiski selle peäle, kui neile hommenei muud abbi ei piddand juhtuma, et siis sedda rahha piddid prukima. Waesem kui ial, agga kerge süddamega, läks Paul omma asfemele ja jäi maggusaste maggama, ni et kui temma omma und olleks woinud ärra müä, mõnningane Parisi liinas temmale selle eest olleks paljo kulda andnud!

3.

Põrame nüüd jälle Petre jure taggasi. — Selle wannamehhel, kedda ta ni süddamelikkult olli aidanud, olli Martin nimmi, ja se noor mees, kes ni rängaste surmale olli hawatud, kedda selle wanna mehhe jure kanneti, sellel olli ka Martin nimmi. Kül nüüd jo ehk luggeja saab sest arro, kuidas noor mees ommast oimetust peäst, moistis wanna Martini isfanda maja juhhatada; terwest peäst, ja terve meeslega polleks ta kedda teinud, sest isfa ja poeg, ollid need mollemad, agga nendel polnud ühtegi armo süddames üks teise wasto, ja ei tulnud millalgi üks teise silmade ette, muido kui ehk waest poeg wihhaga rahha küssis, ja isfad kitsidusse ülle söimas, ja isfa jälle omma poega meletumaks pillajaks söimas, ja Jummalas ees wandus, et kui poiale ühte koppikast pididi andma, enneminne kedda rahha lubbas Seine jõkke wiskada.

Rahha olli selle fergemelelisse, pillaja innimesse käes kül asjata; agga kui se wanna rikkas Martin ka temmale aegsamalt polleks kedda tarwilist rahha kelanud, siis ehk se poeg olleks ahtanud üllekohtse nou peäle mötlemä, ehk enneselle seddawisi rohkeste rahha püüdma, temma polleks siis mitte küll pahhad tembud läbbi katsunud, senni kui temmale wimaks äkkiselt, pärrast ühte kurja tööd temma kolbamatta ellus, ta pall kätte makseti.

Selle nore-mehhe werrises pouses olli weel üks kirri, kus ta omma wisi järrele trotsides isfale rahha perrast olli kirjotand, ja isfale feigesuggust yäbbi lubbanud tehha. Issa olli sedda kirja temmale taggasi latnud, ja olli need sannad selle kirja äre peäle kirjotand: „Kui sa ka mo filmade ees peaksid löppema, mitte üks koppikas!“

Hirmsad sannad, mis kül ruttogi töeks läksid! Se tohter leidis sedda wanna-meest wägga haige ollema, ja kui ta temmale sai adrid lastnud, ja kui se haige nattule terkis, pööris tohter ueste selle hawatud poja pole.

Se istus pöigiti asfeme peäl, selg ja pea ollid seina naal, ni kui need kandjad tedda ollid seädnud. Möttetes piddas tohter temma nõrka kät ommas käes, ja katsus temma ellosont. Selle nore mehhel olli jo immelik wöoras palle-näggo; tohter watas tedda tähhele pannemisfega.

Nattukesse aia perrast ütles tohter: „Temma on jubba surnud!“

Peter ei joudnud ennast taldutada, waid affas fibbedaste nutma. Temma polnud sedda surnud kül millalgi tundnud, millalgi temmalt head ei ka pahhad näinud, siiski teggid need surma mötted temma noort süddant ni halledaks, ni kui olleks se tundmatta noor-meest temma wend olnud.

Se wanna Martini isсанд, kes selle filmi pilguni nendest rahvast, kes temma ümber ollid, nähtawalt ühtegi ei teadnud, tousis nüüd selle poisikesse nutto heale ülle isto ülles, ja ta silmad juhtusid kohhe esiteks selle noore mehhe peale, kes ütse temma wasto seinä naal surnult istus, selle palle-näggo pärrast surma wõitlemist paljo röömsamaks olli jänud.

"Karel!" hüdis se wanna-mees ütlematta halleda healega.

"Olge rahho," ütles tohter "temma maggab."

"Temma on surnud, minno poeg on surnud!" ütles wanna-mees tassakeste, ja pandis ommad käed risti kokko. Sel filmi pilgul leppitas temma ühte pikka ello-aega. Ja kes sel filmi pilgul temma süddamesse olleks woinud wadata, se olleks leidnud, kuidä se temmal kahhetsemisest olli löhki löhhutud, kuidä wanna-mees olleks hea meelega omma ello-aega läbbi kerjanud, kui sellega omma poega olleks taggast sanud. Nenda leppitab surm, ja seub immelikult jälle need werresuggulaste söbrusse süddemed ueste kinni, mis üks pahha ello olli lähhutand.

Peaks kül mötlema, et se koggematta ehmatamine olleks piddand selle haige nõdra ellule ühheforraga otsa teggema, agga selle wasto nähti et ta ello-rammo ueste ülles ärtas, kui ka lühhikeseks aiaks. Omma surnud poja peält juhtusid temma silmad selle nutja Sawo

jardi poisikesse peäle, kelle nuttuseks palle-näust süddamelik halledus wälja paistis.

„Kas ühte kohto-kirjotajad siin liggi on?“ küsis Martini isсанд. Ja kui üteldi ollema, siis pallus ta, et sedda kohhe ruttuste kutsuda. Kui kirjotaja sai tulnud, siis tousis haige ülles isto ja ütles kindla healega: „Armas herra, minna ollen ilma suggo-wössata ja lubban keif omma heawarra, siin selle Sawojardi poisikessele, rahha ja keif mis mul on. Keif need isсандad ja herrad siin, on minno wiimse tahtmise jures minno tunnistajad. Kirjotage ruttuste monned sönnad ülles, et ma omma nimme alla woin kirjotada.“

Se kirjotaja küsis Petre nimme ja sündimisse kohta; agga Peter ei sanud sest arrogi, mis üle siin jut olli. Wönne minnuti aja perast kirjotas wanna Martini isсанд omma nimme ühhe paberi peäle, mis sedda Sawojardi poisikest ni rikaks teggi, et temmal igga aastal wiisteiskümmend tuhhut rubla intressi rahha üksi sai.

Se wiimne töö, mis se haige weel nähtawalt kindla ello-rammoga olli teinud, se olli temmal ka se wiimne töö siin ilmas. Ja olli ni, kui olleks ta omma kindla tahtmisega surma weel ni kaua üllespiddanud; siis waos wanne-mees ühhe korraga kolko, temma ei pöörnud omma silmi ennam omma furnud

poja peält ärra, siis murtud kange keelega omma poja nimme nimmetades, ja ta jäi sedda und maggama, kust ta enne wüimist päwa ennam ülles ei ärka.

4.

Teisel päwal tulli ka selle koddonikko jure se kowwa süddamega maja-issand, ni kui ta olli lubbanud, ja ei lastnud ennast ka mitte selle Sawojardi poisikesse koggona warrandusse, selle wieteistkümnne rublaga, mitte leppitada; ja need liggi woetud kohto-teendred alkasid nende waeste koddonikko rahwa tubbasi tühhendama, et ka need kül omma wäetima lastega nutsid ja pallusid. Seal olli siis hädda ja ahhaustus kül suur. Agga se ei piddand mitte kaua turima. Sest se piisike Peter tulli tohtre ja kirjotaja herraga, söites uhke töllaga, ukse ette; ja kui se maja-issand kuulis, et se poisikenne ni rikkaks olli sanud, ja keige rahwa kuuldes sedda koggona wölga lubbas ärra maksta, siis wöttis maja-issand allandlikult omma kübera peast ärra, lastis need asjad jälle taggasi majasse kanda ja jättis neid Jummalaga.

Wöllemad Sawojardi poisikesed jättawad ka selle iutto luggejad Jummalaga; agga et Paul, kelle seltsimees nüüd ni rikkaks olli sanud, ennamb ei läinud ahwikessega tempo teggema, ei ka ennam sesuggust laulo laulma, mis läbbi eilest wisi jälle woiks häddasse saada, —

sedda woib luggeja issege armata, kui ta Petri luggo ja süddant on viete tähhele pannud.

Kurradi ja ühhe hulguſse naese töö.

Krahw Lufanor ütles üks kord omma nõuandja Patroniuſſele: Kui wimati ühhes piddus jutto aeti, siis küſſiti ka, miſkaga üks pahha innimenne omma liggimesſele woib keige ſuremad mele-pahha teha. Siis ütlesid mõnned: et rio-kihhotamiſſega; teised, et kawwala ſõbrusſega, ja jälle teised armawid, et keige pahhem on kawwalad keeled. Minna pallun teid nüüd, ütlege minnule omma targa moiſtuſſe järrele, miſſuggune pahha ſe keige pahham on. — Ausa Krahw! ütles Patroniuſ, et teile ſelle aſja üle wiiget ſelguſt ſaaks, ſiis olleks mulle armas, kui teie wõttaks kulata, miſ ükskord kurradil ühhe hulguſſe naeſega on juhtunud. Ja miſ ſe ſiis olli? küſſis ſe krahw.

Ausa krahw, ütles Patroniuſ, ühhes liinäs elläs üks auwäärt noor mees omma naeſega, ja mõllemad ellawid ni õnnelikult üks teiſega, te nende wahhel millalgi pahha ei ſündinud. Selle üle olli kurradil pahha meel, ſeſt keitmes hea on, on kui offas temma ſilmas, ja ta püüdis jubba ammogi, kurja nende wahhele

kihutada, agga ei sanud millalgi nendest jäggo. Kui ta nüüd ühhel päwal õige norrus seält liinast wälja tulli, et ta püüdminne jälle olli asjata olnud, siis tulli temma wasto üks jummalafartmatta naene. Kui need nüüd üks teist said ärra tundnud, küsis se naene temmalt, mis ta ni murrelik pididi ollema? Kurrat wastas, et ta sealt liinast tulli, kus need abbiello-rahwas ellasid, ja et ta jo amsmogi asjata püüdnud neid otsa tehha; agga kui ta meister peaks kuulma, et ta ni paljo aega wiitnud, ilma et middagi olleks teinud, siis wisist saaks temmal pahha luggo ollema, ja selle pärrast olli ta ni mures. Naene panni sedda immeks, et temma, kes ommeti muido ni tark olli, sedda asja ei joudnud tallitada, ja ütles: kui sa mind tahhad kulatata, siis ma tahhan nou leida. Siis lubbas kurrat keik tehha, mis ta agga pididi tahhma, kui agga sest abbiello-parist jäggo saaks; ja ni said siis möllemad ühhele noule leppitud.

Nüüd läks se hulguš naene senna liinna, ja ei kärsind enne, kui ta selle mehhe naesega tuttawaks sai. Sellele ta ütles: et ta enne wannal aial temma emma jures olli teninud, ja et ta tännolik südda tedda ajab ka temmale keigest wäest head teggema. Se hea naene, kes temma jutto uskus, wöttis tedda omma majasse, ja ei piddand ühtegi temma eest sallajas; ja sedda teggi ka temma mees. Pärrast, kui ta sai

tül aega seal majas olnud, ja möllemattega us-
 futawaks sanud, tulli ta ühhel päwal wägga
 murrelikkult selle naese jure ja ütles: Oh laps,
 kui sa teaks, kuidas se mo süddant waewab,
 mis ma praega ollen kulnud; teie mehhel peab
 teiste naestega ennam söbbrust ollema, kui
 teiega; minna pallun teid, tehke ommeti keif
 temma meelt möda, et ta teiste järrele ei jookse,
 muido saab sest teile ütlemathta õnneius tulles.
 Et se hea naene sedda kül ei uskunud, siiski
 läks se läbbi temma süddame, ja ta jäi sure
 murre siise. Kui nüüd se tigge naene temma
 kurbtust näggi, siis ruttas ta ühte kohta, kus
 ta teadis, et se mees pididi möda minnema, ja
 kui se tulli, siis ütles se hulguš naene, et ta
 temma teggemisse ülle wägga mures olli,
 et temmal üks ni hea naene on, ja et ta
 siiski ühte teist ennab armastab! agga teie naene
 teab jo sedda asja ja murretseb wägga selle
 ülle; minna ütlesin temmale: Kas ta sedda
 sind wasto teeb, kes sa ommeti keif temma
 mele järrele püäd tehha; siis lubbas ta enne-
 selle ka ühte teist meest otsida, kes tedda nisamma
 ehk weel ennam armastab, kui teie; agga siiski
 olge Jummalagi pärrast wait, et teie naene
 sedda ei kule, muido ma peaksin surema.

Kui se mees sedda kulis, ei uskund ta
 sedda kül mitte, agga siiski jäi ta möttete siise.
 Agga se tigge hulguš naene jättis tedda ni
 seisma; läks jälle temma naese jure taggasi ja

ütles, ni kui sure murre sees: Tütrefenne, minna ei tea mitte, mis saggune kurri sedda kihhutat, agga teie mees on teie ülle wägga pahhane, ja et teie isse woite nähha et ma töttet rägin, siis pandke agga tähhele, mis murrelik ja pahhane ta koddoo tulles on, ni ta polle ommeti muido millalgi olnud. Siis jättis ta naese hirmo ja murre siise, läks jälle mehhe jure ja ütles sellele need samad sannad. Kui nüüd mees koddoo tulli ja omma naese töeste murrelikko leidis ollewad, ja wannast lahkest wiisist ja söbrusest ennam middagi polnud nähha, siis jäi ta mees ikka murrelikkumaks. Siis ütles se kawwal hulguš naene, kui mees sai ärra läinud, selle hea naese wasto: Kui teie tahhaksite, siis ma otsis ühte tarka meest, et se teie meest ühhelgi wiisil parrandaks, et ta ennam omma naese wasto kurri ep polleks; ja se waene naene, kes jälle tahtis omma mehhega selle hea korra peäle sada, ni kui nemmad enne ollid ellanud, ütles siis, et ta sellega wägga rahho olleks, ja tedda weel peälegi tännaks.

Monni pääw pärrast sedda, tulli se hulguš naene nende sannumedega, et ta nüüd ühte wägga tarka meest olli leidnud, se olli temmale üttelnud: kui temmale kolm habbeme-karwa, selle mehhe habbemest saaksid (agga need peawad temma kaela-karwad ollema), siis ta lubbab nendega omma kunsti näidata, ni et teie mees omma wiha jättab, ja teid weel ennam kui

enne affab armastama; selle pärrast katsuge, ni pea kui mees taggasi tulleb, seddawisi tehha, et ta omma pead teie sülle panneb ja maggama jääb. Siis andis ta temmale ka ühte habbeme nugga, sellega neid karwo leigata, ja se hea naene, kes keigest süddamest sedda wanna korda ennese ja omma mehhe wahhel jälle tahtis taggasi sada, wöttis sure armo perrast sedda nugga wasto, mis se tigge hulguš naene temmale andis. Agga se hulguš naene otsis kohhe jälle sedda meest ülles, ja ütles temmale: Minnul on wägga halle teie ello pärrast, ja ma ei woi sedda ennam mitte kaueminni sallaja piddada, sest et ma tean, et teie naene teid tahhab ärra surmata, ja siis omma ue armokessega ärra pöggeneda, ja et teie mo jutto usfute, siis ma tahhan teile ütelda, mis wišil temma tahhab teid ärra tappa. Ni pea kui teie sate koddoo läinud, siis teie naene otsib teid ommas sülles maggama uinutada, ja kui teie ollete maggama jänud, siis tahhab ta teil habbema noaga, mis temmal jo selle tarbis on walmis murretsatud, teie kõrri mahha löigata. Se kawwal walle jut ehmatas meest weel ennam, ja panni ennam hirmo temma peäle kui need endised juttud; siis wöttis ta nouks, omma naist koddoo promida, agga isse ennese perrast kindlaste ette wadata.

Koddo wöttis naene tedda söbralikkumalt

wašto, kui nüüd enne sedda teisil päwal olli
 sündinud; temma ütles mehhele, et ta ommast
 tööst wiisist piddi wässinud ollema, ja millalgi
 ennesele aega ei wötta hingata, kääskis tedda
 ennese kõrwa mahha heita ja omma pead tem-
 ma sülle panna, siis lubbas tedda armastada.
 Need sannad teggid tedda ifka weel ennam
 kartlikumaks: agga süiski, et wadata, mis naene
 piddi teggema, panni ka omma peäd naese
 sülle ja teggi aega möda ni kui olleks maggas-
 ma jänud; ja kui naene arwas, et ta jo piddi
 kowaste maggama, siis tõmbas habbeme
 nugga wälja, et sellega neid karwu temma
 kaela alt leigata. Agga se mees, kes nugga
 temma käes omma kõrri jures näggi, uskus
 nüüd hulguuse naese juttu, tõmbas naese käest
 sedda nugga ärra ja leikas temma kõrri mahha.
 Selle kärrina peäle mis selle kurja tö järrele
 tousis, ollid selle tappetud naese isä ning wend
 ka senna tulnud, ja kui nemmad sedda naest
 näggid ärra: tappetud ollema, ja enne üh-
 tegi kaebtust ei selle mehhe ei ka mu rahwa
 poolt polnud kuulnud, siis süttis nende wiha
 ni, et sedda meest kohe kinni wötsid ja tedda
 ärra tapsid. Ja selle kärra peäle tullid jälle
 selle mehhe suggulassed, ja tapsid neid ärra,
 kes nende suggulast ollid ärratapnud, ja ni
 möllas se kärra möllemilt poolt, ni et sel päwal se
 surem oösa seält liina rahwast, ni paljo kui
 neid ka seäl liinas olli, ärra said tappetud; ja

keif se õnnetus sündis selle kawwala tiggeda hulguſſe naeſe juttu perrast. — Agga et Jummal ühtegi kurja tööd, ehk se ka keſ teab kui wägga ſallajas sünnib, kätte maksmatka ei jätta, ni ſatis ta ſiis ka ſiin ſedda pahha aſja päwa walge ette, et ſe hulguſ naene ſelle õnnetuſſe kihhutaja olli olnud, ja ni ſai temma ſiis ſeäduſſe järrele hirmsaſte hukka moiſtetud.

Agga kui teie nüüd, auſa krahw Lukanor, teada tahhate, keſ ma peäl ſe keige pahhem on ja keige rohkem õnnetuſt ſünnitab, ſiis teadke: ſe on ſe keſ ilma ſilma ees ſe wagga riſti innimenne, ſe auſa, wagga, piab olla, agga ſi:ſeſt piddi täis kawwaluſt ja wallet ja pettiſt on, et ſedda wiſi innimeiſi hukka ſadab.

Se krahw näggi ſedda töe ollewad, miſ Patroniuſ temmale olli üttelnud, wöttiſ ſüdda: meſt ſedda nou, ſelle järrele tehha, ja palluſ Jummalat, et Jummal tedda ja temma ſöbbru nende kawwalate eest hoiakſ.

Wata ikka tööd, ei ſelle nõggo,
Siis õnnetuſ ei ſa ſuſt ial jäggo.

Der Druck dieſer Schrift wird unter der Bedingung geſtattet, daß nach Beendigung deſſelben der Abgetheilten Cenſur in Dorpat die vorſchriftmäßige Anzahl von Exemplaren vorgeſtellt werde.

Dorpat, den 11. Septbr. 1853.

(Nr. 118) Abgetheilter Cenſor de la Croix.

